Вх. № ЧР-01-284/24.10.2025 г.

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Илона Иванова Томова,

професор по социология

Институт за изследване на населението и човека при БАН,

(пенсионирана на 31.01.2025 г.)

върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност Социология (Социалнодемографски дисбаланси и неравенства, методология на социологическите изследвания), обнародван в Държавен в-к, бр. 56 от 11.07.2025 г. с кандидат главен асистент д-р Любомир Ивов Стойчев

I. Изследователска дейност и резултати.

1. Оценка на монографичния труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

Тъй като съм съавтор на монографичния труд на кандидата за заемане на академична длъжност „доцент“ Любомир Стойчев, ще оценя само изцяло неговите текстове в колективната монография.

„Жилищната ситуация в Република България. Жилищните нужди на уязвимите етнически и религиозни общности“

Авторът представя задълбочен многопластов и многостранен анализ на жилищните условия на уязвими етнически общности в страната със специален акцент върху ромите, развит в сравнителен план от европейска, регионална и градско/селска перспективи. Методологията на изследването му включва събиране, обработка и интерпретация на статистическа информация; проучване, анализи и коментар на литература и документи и анализ на

резултатите от анкетно проучване на нагласите по отношение на принципни позиции за решаване на въпроси, свързани с жилищната политика за социално слаби и останали без дом граждани (за разрешаването или забраната на продажба на общински жилища, за предоставяне на ваучери за наем на лица/семейства в риск от бедност и за разрушаването на годни за обитаване незаконни жилища). Такъв мултидименсионен анализ на жилищните условия на ромите и жителите на големите градски гета е един от много малкото осъществени в страната през последните десетилетия.

- Научно-теоретичен принос е доказването на ключовата връзка на бедността и социалното изключване като основна детерминанта за лошите жилищни условия на ромите, за разлика от господстващия политически и медиен аналитичен и интерпретативен дискурс за културната обусловеност на лошите практики за изграждането на незаконни постройки от ромите и/или самонастаняването им в изоставени домове, за „специфичните“ им хигиенни навици, за „нежеланието им да живеят в смесени квартали с не-роми“ и т. н. като първопричина за лошите жилищни условия на ромите и жителите на големите градски гета с малцинствено население, приет и от немалка част от учените в страната. По този начин д-р Л. Стойчев обосновава и необходимостта от коренна промяна на научния и политическия дискурс , на политиките и мерките за „решаването на ромските въпроси в жилищната сфера“.
- Друг научно-теоретичен принос (методологичен) е обосноваването и предлагането на нови индикатори за мониторинг и оценка на ефективността и ефикасността на жилищните политики и мерки.
- Научен принос е откриването на нови научни факти (например данни от изследването на нагласите на етническите българи за решаването на сериозни жилищни проблеми на бедните, както и на нагласите на роми и не-роми за съвместно съжителство на една и съща улица и в едно и също жилище под наем).
- Научно-теоретичен принос е и интерпретацията на част от статистическите данни за жилищната обезпеченост, на социалните и икономическите последици от пренаселеността на жилищата в страната, както и на „слепотата“ за практиките на незаконно строителство или покриване на част от жилищните разходи чрез кражби на електричество, топлоенергия и вода и от страна на значителна част от не-ромите

от всички социално-икономически групи в страната, на обосноваването на неприлагани досега в страната ни мерки спрямо пазара на наемите и недвижимите имоти, които да осигурят повече предлагане или удължаване на живота на сградите.

- Научно-приложен принос от изследването е установяването на обществените нагласи по отношение на различни жилищни мерки и политики. Напълно приемам самооценката на д-р Л. Стойчев, че резултатите и анализът им предоставят нужна информация за авторите на политики относно социалната осъществимост и потенциалната обществена подкрепа за конкретни мерки и принципи в жилищните политики в страната.

„Нагласи и дистанции на българите във фертилна възраст спрямо ромите“ и „Нагласи към имигрантите“

Тези две глави в тома предлагат задълбочен нюансиран анализ на междуетническите нагласи и социалните дистанции на етническите българи във фертилна възраст (18-50-годишните жени и 18-55-годишните мъже) към ромите и жителите на големи градски гета и към имигрантите. Д-р Л. Стойчев отделя специално внимание на рисковете, до които водят негативните/дискриминационни нагласи и големите социални дистанции за икономическото развитие на страната, за развитието на гражданското общество, меритокрацията и демократичната политическа система.

Научно-теоретичен принос е обоснованата научна интерпретация на получените данни за демографските, регионалните, образователните и статусните социално-икономически под-групи, носители на потенциал за по-бързо намаляване на негативните стереотипи и предразсъдъци и на социалните неравенства, отличаващи се и към момента с по-отворено, прагматично и хуманистично отношение към ромите в страната, както и за тези, които биха се противопоставили на каквито и да било политики и мерки за социалното включване на уязвими етнически групи.

Научно-теоретичен принос е разкриването на ключови социално-демографски детерминанти, формиращи нагласите към ромите, по-специално ролята на поколенческите различия в резултат от социализацията на големи кохорти от фертилното население на страната в условията на късния социализъм и първото десетилетие на прехода към пазарно и демократично общество и тези, в сравнение с тези, формирани изцяло в условията на

посткомунизма; местоживеенето; степента на урбанизация; (девалвацията на) образованието; ролята на медиите, личните контакти, социално-икономическия статус към настоящия момент.

Сравнителният анализ на нагласите и дистанциите на българите в сравнение с тези на гражданите на страни с развита демокрация, както и в сравнение с данни от предходни изследвания на редица български изследователи, допринася за по-пълно и задълбочено разбиране на редица „български специфики“ (от типа на новия научен факт, че висшето образование в страната не води до значително намаляване на предубедеността, големите социални дистанции и риска от дискриминация спрямо представителите на уязвими групи като роми и имигранти).

Всичко това води до оценка на текстовете на главен асистент Л. Стойчев като потвърждение и развитие на научна теория и като текстове с убедителен научно-приложен принос.

2. **Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл. Асистент“**

Струва ми се, че най-важното при оценката на останалите приложени публикации на д-р Л. Стойчев, е демонстрацията на изключително добри умения за статистически анализ и интерпретация на количествени и качествени данни и на представянето на теоретичните хипотези и изводи от тях.

Д-р Л. Стойчев реализира обработката на данните и анализа им чрез статистическия програмен език R. В публикациите си демонстрира умело прилагане на широко ветрило от методи, като директна и индиректна стандартизация, логистична регресия на детерминантите на изследваните социални явления, разнообразни корелационни анализи – Спирмън, тетрахоричен и др.

Високата теоретична подготовка, интердисциплинарните му компетентности и умения, способностите му да прилага разнообразни и по-комплексни методи като машинното обучение и невронни мрежи и да предлага убедителен теоретичен анализ при интерпретацията им, го позиционират като признат и уважаван изследовател и учен.

3. Цитиране от други автори

Главен асистент д-р Л. Стойчев представя за конкурса една малка част от цитиранията на научните трудове, на които той е съавтор или автор. Прави впечатление добросъвестността му при цитиранията и стремежът да представи главно тези, които се отнасят именно до неговите текстове в съвместни публикации.

И въпреки че започнах с констатацията, че е приложил малък брой от цитиранията си, този брой все пак значително надвишава минималните изисквания за получаване на професионалната длъжност „доцент“.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски проекти и приложение на получените резултати в практиката

Аз съм пряк ръководител на значителна част от изследователските проекти, в които като координатор е участвал и гл. ас. Л. Стойчев. Неговото участие бе от изключителна важност при определяне на извадките, при формулирането, обосновката и тестването на емпиричните индикатори, при организирането, провеждането и контрола на събирането на теренните данни, при изследването на научна литература и документи. Той винаги е играл ключова роля при статистическата обработка на данните и е извършвал значителна част от техния теоретичен анализ. Винаги е проявявал безкомпромисна точност при доказването на статистическата значимост на интерпретираните от нас данни.

Много важна част от участието му в проектите бе поемането на цялата административна тежест по организирането на изпълнението на международните проекти, при поддържането на текущия диалог с възложителите и партньорите по проекта, със заинтересованите институции и с институциите, които могат да съдействат при предоставянето на надеждни административни данни. Освен това той превеждаше на английски език всички доклади и текстове. При част от изследванията той поемаше организационната работа по провеждане на външен мониторинг и/или финансов одит на българското участие в международни проекти.

В хода на 16-годишната ни съвместна работа той разви завидни организаторски и комуникационни умения.

5. Научен принос, оригиналност на представените трудове и достоверност на представените научни данни

Всички представени за конкурса научни трудове на гл. ас. Л. Стойчев са оригинални авторски. Достоверността на представените в тях научни данни е безспорна и доказана добросъвестно чрез позоваване на използваните инструменти, статистическата значимост на резултатите и правилния подбор на използваните методи за обработка и анализ на данните, така че всеки учен с достъп до данните да може да провери дали резултатите са достоверни.

Впечатляващо е усърдието му при изучаването на иновативни и комплексни методи и успешното им прилагане.

II. Учебна и преподавателска дейност

Д-р Л. Стойчев не е преподавател в някой от българските или западни университети, но е признат за един от най-добрите лектори и консултанти в ИИНЧ-БАН. Участвал е като лектор и като преподавател на статистически методи за анализ, работа с библиотечно-информационни ресурси и приложения за проверка на плагиатство в семинари и школи за обучение на докторанти в ЦИН и ИИНЧ-БАН от 2009 г., т.е. още преди да е защитил докторска дисертация.

Посочените от него в Справката курсове и обучения, които е провеждал в ИИНЧ-БАН са сред най-посещаваните от докторанти, млади и утвърдени учени. Той притежава умение да обяснява ясно и разбираемо сложни статистически методи, а презентациите на статистическо-математическото моделиране на социални процеси и явления бе една от най-ярките научни и преподавателски прояви на Института през последните години.

Докторанти и колеги от всички възрасти и с всякакви научни степени и академични длъжности търсят неговите консултации по методологични, теоретични или практически проблеми.

III. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Според мен, главен асистент д-р Л. Стойчев изпълнява всички изисквания за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

IV. Лични впечатления от кандидата

Л. Стойчев има много добра научна подготовка, получена от обучението му в Софийския университет, Университета в Осло и Оксфордския университет. Освен това през всичките 16 години, откогато го познавам, той систематично развива знанията и компетентностите си в различни социологически дисциплини, в методологията на математико-статистически анализи, в използването на машинно обучение (machine learning) и дълбоко обучение (deep learning) при моделирането на социалните анализи.

V. Заключение с ясно формулирана положителна оценка на академичната дейност на кандидата и предложение за допускането му до избор от академичен съвет

На основата на представените материали, публикации и доказателства за научна и експертна дейност, както и от опита от дългогодишната ми съвместна научна работа с него може да се направи категоричният извод, че гл. ас. д-р Любомир Ивов Стойчев отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на вътрешните правила на ИИНЧ – БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“. Той е утвърден учен с ясно изразен изследователски профил и научна продукция.

Подкрепям кандидатурата на гл. ас. д-р Любомир Ивов Стойчев за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Института за изследване на населението и човека – БАН.

Дата: 20.10.2025 г. Подпис